

Dansk Selskab for Tibetansk Kultur

TIBET

Nr. 100

Årgang 38

Forår 2022

Adresse: Jansvej 12, 2.tv, 2300 Kbh. S

E-mail: tibetanskultur@gmail.com

Web: www.dstk.dk

Telefon:

Formand, redaktion, butik: + 45-20 30 38 18

Næstformand, medlemskab: +45-28 83 85 88 (telefonid: 19:30—21:00)

DSTK's bestyrelse:

Grethe Sørvig (formand, butik, redaktør), Lillian Evang (jurist, næstformand, medlemsadministration), Kirsten Sundsvold, Lis Gilager og Tsewang Lhundup. Suppleanter: Wangdi Gyaljen og Anni Qvistgaard.

Revisor: FLO Regnskab.

Medlemskontingent:

Enkelt medlemskab	250 kr. pr. år
To på samme adresse	350 kr. pr. år

Kontingent, sponsorbidrag til vores hjælpeprojekter og gaver til Selskabet kan indsættes på reg. nr. 9570, kontonummer 342 87 88. Swift: DABDKKK, Bic/Eban: DK73 30 00 00 03 42 87 88.

Husk at skrive dit navn og "Kontingent" på din indbetaling, samt at, hvis du betaler til et hjælpeprojekt, skrive projektets kodeord på din indbetaling.

Copyright© Dansk Selskab for Tibetansk Kultur har rettigheder til alle artikler og billeder i 'Tibet', med mindre andet er specificeret.

Redaktion: Redaktør, layout: Grethe Sørvig.

Bidragydere: Trine Brox, Ole Ejnar Hansen, Jens Kornerup Walter og Rebecca Novick.

Forside: Rituel Dakini-dans med nonner fra klosteret Dongyu Gatsal Ling. Foto: Dongyu Gatsal Ling.

Trykkeri: Sangill Grafisk APS.

Indhold

Side 3: 'Tro og teknologi - mere end blot en maskine', af Trine Brox.

Side 10: 'En Vandring fra Samye til Ganden', af Ole Ejnar Hansen.

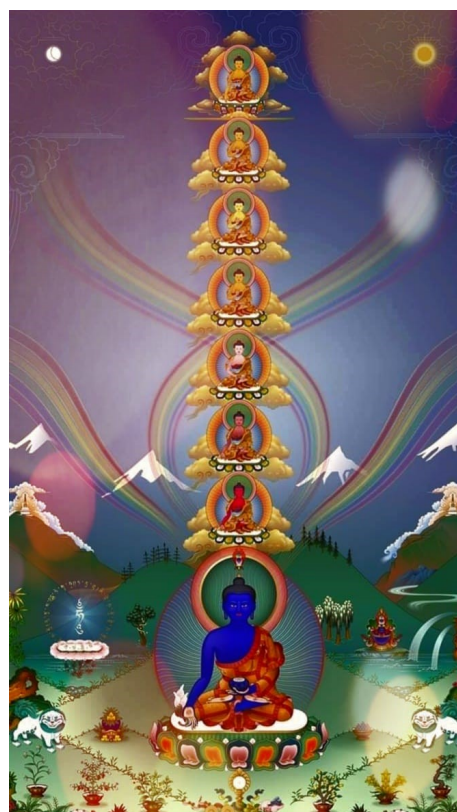
Side 17: 'Den lille hunds sang', tibetansk folkeeventyr, oversat af Jens Kornerup Walter.

Side 19: Aktuelle projekter

Side 26: 'Viljen til at overleve: en mands utrolige flugt fra Tibet', af Rebecca Novick.

Side 30: Nyt fra bestyrelsen.

Side 31: Nyt fra butikken.

Medicin Buddhas 8 aspekter

Tro og Teknologi – mere end blot en maskine

Papirbedehjulet drives af den varme luft fra smørlampen. Foto: Trine Brox, Dharamsala 2018.

Af Trine Brox
Københavns Universitet

Tibetansk buddhisme bliver sjældent forbundet med teknologisk udvikling, men denne artikel vil koble italienske varmluftsturbiner, kinesiske drejebiblioteker, tibetanske bedehjul og globale fidget spinners i en fortælling om tro og teknologi i den tibetanske buddhisme.

Den tibetanske buddhisme bidrog til udviklingen af vigtige teknologiske opfindelser i Europa, argumenterede engang historikeren Lynn White Jr. i en artikel fra 1960. Han hævdede at tibetanske teknologier rejste med centralasiatiske slaver til Europa, hvor de inspirerede italienske ingeniører til at udvikle tre teknologier i midten af det 15. århundrede: den vertikalakslede vindmølle, varmluftsturbinen og krumtapmekanismen. White mente at disse tre innovationer var inspireret af det han kaldte "bønnens teknologi" og kom fra Tibet. Han tænkte på bedehjulet.

Whites betragtninger er besnærende og henleder vores opmærksomhed på det faktum, at religion og teknologi faktisk har udviklet sig sammen. I denne artikel vil jeg dykke ned i forbindelsen mellem tro og teknologi ved at kaste et blik på bedehjulsteknologien og de forestillinger, der er drivkraften bag denne teknologiske udvikling af apparater, der roterer hellige

buddhistiske tekster. Jeg har tidligere skrevet om det tibetanske bedehjul i en længere forskningsartikel (2018), hvorfra nogle dele af denne tekst er hentet.

Bedehjulsteknologien

Teknologi skal forstås som den praktiske anvendelse af ekspertviden og teknikker til at udføre et stykke arbejde. Bedehjulet er designet til at udføre en enkel funktion; rotation. Historikeren Lewis Mumford bemærkede i 1934, at det er påfaldende sjældent at man observerer cirkelbevægelser i naturen, men at rotation er en af de mest nyttige og hyppige bevægelser, der udføres af en fuldt udviklet maskine.

Bedehjulet er ikonisk i den tibetanske buddhisme. Det indeholder tætpakkede papirruller med hellig tekst, der placeres i bedehjulstromlen og roteres for at akkumulere karmisk fortjeneste.

Et adskilt, håndholdt bedehjul. Illustration af Peter Bager og Trine Brox, 2018.

For udenforstående er bedehjulet blevet betragtet som et redskab, der muliggør mekanisering og automatisering af bønner, hvilket synes at have ringe relevans for nutidige, dominerende definitioner af buddhismen, der fokuserer på meditation. White kaldte det "mekaniseret fromhed." Andre anså det tibetanske bedehjul, som en anordning der udstyrede analfabeter med muligheden til at "læse" de hellige skrifter. I Mumfords monumentale værk om teknologiens historie, fik bedehjulet blot en sidebemærkning: Hvorimod østens munke havde udviklet det simple bedehjul, havde vestens munke opfundet uret.

Der har udviklet sig flere forskellige typer bedehjul i Tibet. Traditionelt skelner tibetanske typologier mellem de fire elementer som motorer for rotationen; nemlig vand, luft, ild og jord.

Vandbedehjulet (*chukhor*) er en vandmølle, der monteres over en bæk eller å. Når det strømmende vand slår på pagajerne, roterer bedehjulstromlen.

Luftbedehjulet (*lungkhor*) hænger på en pæl eller er placeret på et tag som en vindmølle. Den står på en lodret akse og har kopper, der fanger vinden.

Ildbedehjulet (*mekhor*) roterer ved hjælp af varmen fra et stearinlys, en smørølle eller et ildsted.

Der findes flere slags **jordhjul** (*sakhor*), for eksempel bordstativet eller bedehjulesvæggen, der sættes i be-

vægelse ved at hive i en snor, stryge hjulets overflade eller skubbe en krumtap.

Det mest almindelige bedehjul er **det håndholdte hjul** (*lagkhor*), der består af en tromle, der drejer rundt om en pind, som er stukket ind i et håndtag. Fastgjort på siden af tromlen er en kæde eller en snor er en kugle, som fremkalder det centrifugale momentum, når tromlen roteres om sin akse. Det er denne "kugle-og-kæderegulator," som White mente inspirerede udviklingen af krumtapmekanismen i Europa, hvilket gør det muligt for hjulet at rotere ud over den oprindelige drivkraft. Nogle bedehjulstromler roterer ovenpå en skive og andre på kuglelejer. Som teknologi er bedehjulet en ukompliceret konstruktion, der i sin mest enkle udførelse kun kræver lidt viden – alle kan lave et bedehjul.

Selvfølgelig er bedehjulet ikke så sofistikeret og revolutionerende som uret, trykpressen, dampmaskinen og telefonen, men som en maskine til rotation af hellig tekst var mekaniseringen (gennem konstruktionen af kugle- og kæderegulatoren) og automatiseringen (gennem vind, varm luft og vand) opfindsomt og vigtig for udbredelsen af den tibetanske buddhisme.

Hvorfor rotere hellig tekst?

Bedehjul eller bedemølle er ikke helt korrekte betegnelser for det, der er kendt på tibetansk som *khoro* ("hjul") eller *chökhör* og *manikhörlo*. Når tibetanske buddhister roterer et bedehjul, er det ikke bøn

i betydningen at acceptere Gud som skaberen af alt, hvad der er godt. Det er en slags recitation af den hellige tekst den indeholder, der er blevet mekaniseret med bedehjulet, ikke bøn.

Traditionelt anser tibetanske buddhister al buddhistisk tekst for at være hellig, selv en enkelt stavelse er hellig – for eksempel *Om*. Derfor bliver de buddhistiske skrifter ikke blot læst, men også reciteret, tilbedt, omkredset (cirkumambulation) og roteret. Disse handlinger siges at aktivere kraften i det hellige skrift og således producere karmisk fortjeneste.

Skrifterne er også effektive i den forstand, at de kan påvirke menneskers liv ved at overføre velsignelser og held til den person, der interagerer med buddhistiske skrifter med tro og respekt – som om det var selveste Buddha. Vi har her at gøre med en bogkult, hvor en særlig hengivenhed over for Buddhas lære kommer til udtryk gennem religiøse handlinger og ritualer.

For eksempel, hellige tekster placeres inden i en stupa eller på en piedestal således at de kan cirkumambuleres. De bliver også rituelt paraderet rundt om et tempel eller et kloster. Når man går rundt om en hellig skrift (det vil sige, at man udfører cirkumambulation) eller drejer en hellig skrift om sig selv (som man jo udfører når man svinger et bedehjul) så kan det betragtes som en form for recitation. Bedehjulet er en praktisk anvendelse af disse ideer om den hellige tekst. Med andre ord er det en teknologi udviklet på baggrund af bogkulturen, der mekaniserer og optimerer recitationens effektivitet.

Om maṇi padme hūm

Det er seks-stavelsesmantraet *om maṇi padme hūm*, som almindeligvis forbindes med bedehjulet. I en tibetansk sammenhæng står mantraet for den sublime medfølelse personificeret som Tjenresig – også kendt på sanskrit som Avalokiteśvara og på kinesisk som Kuanyin. Tibetanere betragter Dalai Lamas reinkarnationer som emanationer (*tulku*) af Tjenresig. Dette mantra pryder ofte hjulets yderside og er trykt på den skriftrulle eller mikrofilm, der er blevet viklet rundt om aksen inde i bedehjulets tromle. Det er dette mantra, der reciteres, når bedehjulet drejes.

Det at rotere et bedehjul en enkelt gang tæller som en recitation af det antal mantraer som er skrevet på skriftrullen. Det betyder, at hvis man roterer et bedehjul indeholdende en skriftrulle hvor mantraet *om maṇi padme hūm* er skrevet 100.000 gange, er det det samme som at recitere *om maṇi padme hūm* 100.000 gange. Bedehjulspraksis anses af dets brugere for at være uhyre effektivt – ikke kun for at producere karmisk fortjeneste, men også for at rense ens negative karma. Det er derfor en almindelig praksis blandt ældre tibetanere, som forbereder sig på døden og genfødslen. Det skaber karmisk fortjeneste for både den

der roterer bedehjulet, men også andre – både i dette liv og i det næste. Recitation ved brug af et bedehjul siges at være så effektivt, at blot det at blive ramt af vinden eller vandet, som har været i kontakt med bedehjulet, har velsignende og rensende kraft.

Historiske deviser, der roterer hellig skrift

Hvis vi leder efter en genealogi af genstande, der fungerer som beholdere for hellig skrift og som kan dreje hellig skrift, finder vi historiske kilder, der peger på deviser, som måske kunne være forløbere for det tibetanske bedehjul. Bedehjulets oprindelse går flere hundrede år tilbage i tiden og man finder det overalt hvor Mahāyānabuddhismen blev udbredt – et område der strækker sig over Himalaya, Tibet, Mongoliet og Østasien.

Det er dog omstridt, om det stammer fra Kina eller Indien. Det kinesiske oktagonale bogstativ kunne være en historisk forløber for det tibetanske bedehjul. Det var et "drejebibliotek" af monumental størrelse: en pavillon med otte vinkler, som indeholdt den kinesiske buddhistiske kanon. Den er beskrevet af historikeren Goodrich: Hvert af de otte hjørner havde håndtag, som kunne skubbes for at få hele biblioteket til at dreje rundt om sin akse. Sådanne roterende biblioteker blev bygget indtil det 15. århundrede i Kina og indtil det 17. århundrede i Japan.

Der er rigeligt med beviser for roterende bogpavilloner i Kina i det 11. århundrede, måske på grund af udviklingen af bogtrykkerkunsten og trykningen af den buddhistiske kanon i slutningen af det 10. århundrede. Det betyder dog ikke, at de ikke eksisterede i Kina og Japan før dette tidspunkt.

Vindbedehjul. Kilde: https://magiedubouddha.com/p_tib-prayerwheels.php

Det kan også diskuteres, hvad formålet med disse drejebiblioteker var. Et formål var at opbevare den buddhistiske kanon, men hvorfor blev den lavet til at kunne rotere? Kilder peger på to forskellige funktioner; den ene at opbevare og give adgang til buddhistiske skrifter og den anden at generere karmisk fortjeneste. I dag er det produktion af karmisk fortjeneste, der er formålet med bedehjulspraksissen, som vi kender i den tibetanske kultursfære.

Siden drejebibliotekerne har bedehjulet videreudviklet sig indenfor den tibetanske buddhisme. Der er generel enighed om, at det håndholdte bedehjul er en

Vandbedehjul. Foto: Trine Brox, Palampur 2018.

tibetansk opfindelse, men nylige udviklinger af bedehjulet kan ikke knyttes til et bestemt sted eller en særlig nationalitet.

Ny teknologisk udvikling

Teknologiske innovationer har perfektioneret bedehjulsteknologien og dermed accelereret produktionen af karmisk fortjeneste ved at optimere bedehjulet. Udviklingen af et tibetansk computertegnsæt har muliggjort miniaturisering af knivskarpe og fejlfrie gengivelser af teksten således at bedehjulet kan fyldes med flere hellige stavelser end tidligere.

Mikrofilm har muliggjort at alle de tibetanske oversættelser af Buddhas belæringer i 108 bind og dens ledsagende fortolkninger i 225 bind, der tidligere fyldte en hel pavillon eller tempelvæg, nu kan få plads i et håndholdt bedehjul. Automatiseringen gen-

nem nye energikilder (elektricitet, batteri og solcellekraft) har affødt populære bedehjulstyper, hvoraf nogle ikke blot roterer, men også udsender lys og lyd.

Man kan også forvandle sin computer, tablet eller smartphone til et bedehjul. En søgning efter apps – små programmer til computer, tablet eller telefon – med søgeordet "prayer wheel" giver seks tilbud, der lover at forvandle min telefon til et buddhistisk bedehjul: Enten bevæger man telefonen i cirkler, som om det er et håndholdt bedehjul, eller man stryger (swiper) skærmen, som om det er en et stående bedehjul. Et af disse, My Prayer Wheel, lover således [*min oversættelse*]:

Et autentisk bedehjul direkte fra det tibetanske Jokhang-kloster.

"Det føles bare rigtigt!"

"Det har aldrig været sjovere at forbedre din karma."

Selv om du ikke er tibetansk buddhist, vil det hjælpe dig med at slappe af og akkumulere god karma, hvis du drejer bedehjulet. "My Prayer Wheel" gør alt for at sikre, at bedehjulet er så troværdigt som muligt. Hjulet er nøje integreret i et fotografi af bedehjul, der er taget i Jokhang-templet, Lhasas åndelige centrum. Lydeffekter når man rører ved hjulet, hastighedsafhængige munkemesser og information om bedehjul fuldender pakken. Det kommer også med indstillinger som efterligner automatisk roterende vand- eller vindbedehjul. "My Prayer Wheel" er den perfekte ledsager for enhver tibetansk buddhist og det tætteste, du kan komme på et rigtigt bedehjul

I dag kan man altså købe små programmer, som erstatter det fysiske bedehjul og som påstår at kunne udgøre den samme praksis, som andre helautomatiske hjul, fx de drevet af vand, vind eller varme. Med andre ord, automatiseringen gjorde bedehjulet til en arbejdsbesparende maskine, der udfører den repetitive opgave at rotere hellig tekst, som er igangsat og opretholdt af vind, vand og varme, senere med solkraft og elektricitet, og nu i form af computerstyrede maskiner og applikationer. I dag kan man også få andre genstande med hellig skrift, som snurrer rundt om sin egen akse, og det bringer os endelig, som lovet, til fidget spinners.

Mani fidget spinneren

For få år siden blev fidget spinneren et populært terapegetøj, der vistnok forbedrede koncentrations- evnen og mindske stress hos børn. Fidget spinneren har to eller flere vinger og roterer om sin egen akse. Man holder fast på aksens med to fingre når den roterer. Den kan rotere stabilt og længe med høje omdrejninger og uden anstrengelse grundet det kugleleje, som er indeholdt i aksens – ligesom mange af de moderne, håndholdte bedehjul.

Bedehjulet igangsættes og rotationen opretholdes ved at hive i en snor. Foto: Trine Brox, Dharamsala 2019.

Parallellen mellem den populære fidget spinner og det tibetanske bedehjul blev hurtigt opfanget af producenter der udstyrede fidget spinneren med lækkert design og buddhistiske symboler, og transformerede den til et redskab for religiøs praksis, kendt som Mani fidget spinner.

Nogle Mani fidget spinnere har *om mani padme hūm* graveret ind i vingernes overflade, mens andre indeholder mantraer i miniature størrelse. En af disse er distribueret af Bhumang Rinpoche, som ifølge hans offentlige biografi, er den første tibetanske rinpoche som har reinkarneret i Taiwan. Ifølge reklamen, er denne fidget spinner en fusion mellem traditionel praksis og et moderne produkt, der har "forenklet de traditionelle metoder for buddhistisk praksis med elegant design og højteknologi. Inden i hver mani fidget spinner er der cirka 6000 mantraer. Denne fidget spinner af høj kvalitet kan rotere jævnt i tre minutter. Den kommer i to attraktive farver: rosa guld og champagne guld."

Mani fidget spinneren har både forvirret, fortryllet og forarget tibetanske buddhister. Forargelsen tager udgangspunkt i, at fidget spinneren er et legetøj – og man skal ikke lege med hellige skrifter. Hellige skrifter skal behandles med stor respekt, noget man viser

ved at lægge sin pande mod den eller holde den over sit hoved. Hellige stavelser er derfor ikke noget man leger med eller putter i sin lomme, indvender de som forarges af mani fidget spinneren.

Bedehjulets forvandling

Ideen om rotation af hellige tekster er blevet tæt knyttet til teknologisk udvikling – det ses i den ottekantede pavillon, det håndholdte bedehjul, mani fidget spinneren – som alle indeholder hellig skrift, som snurres rundt om sin egen akse. Mens den ottekantede pavillon var en massiv konstruktion, som krævede en del håndkraft for at igangsætte og vedholde rotationen, kan den lille mani fidget spinner rotere adskillige gange på få sekunder uden den mindste anstrengelse.

En teknologi så enkel, men med en så fascinerende anvendelse og biografi som bedehjulet, har forståelig nok taget nye former på dens rejse gennem tid og rum. Selv om bedehjulet er ikonisk for Tibet, så har bedehjulet forvandlet sig næsten til det ugenkendelige, vil nogen mene. Hvilken autentisk religiøs oplevelse har nye roterende deviser for de, der bruger dem og hvornår holder den op med at være et tibetansk bedehjul og er blevet noget andet?

Kvinder og mænd maler bedehjul. Foto: Trine Brox, Dharamsala 2019.

Munken Sonam Rabten laver bedehjul. Foto: Trine Brox, Dharamsala 2018.

Nye bedehjul er klar til at monteres. Foto: Trine Brox, Dharamsala 2019.

ཨོཾ་མ་ཎི་པ་དྲེ་ཨཱཾ་

De fire tekster, som forfatteren nævner er:

- * *Technics and Civilization* skrevet af Lewis Mumford i 1934.
- * "Tekst, teknologi og trope: Det tibetanske bedehjul" skrevet af Trine Brox i 2018: https://static-curis.ku.dk/portal/files/212777730/Brox_2018_tekst_teknologi_trope.pdf.
- * "The Revolving Book-Case in China" skrevet af L. Carrington Goodrich i 1942-1943: <https://doi.org/10.2307/2717800>.
- * "Tibet, India, and Malaya as Sources of Western Medieval Technology" skrevet af Lynn White Jr. i 1960: <https://doi.org/10.2307/1849619>.

Tak

Tak til Lillian Evang for korrekturlæsning.

Om forfatteren

Trine Brox er uddannet tibetolog ved Københavns Universitet, hvor hun i dag er lektor og leder af Center for Contemporary Buddhist Studies, samt viceinstitutleder for forskning ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier.

En vandring fra Samye til Ganden

*Samye Mandala, Tibets første buddhistiske universitet. Grundlagt af Kong Trisong Detsen ca år 765.
(Foto: Ole Ejnar Hansen).*

Af Ole Ejnar Hansen, forfatter, fotograf og rejseleder.

TRÆ-HØGENS ÅR/SEPTEMBER 1995

Klokken er 18.00. Jeg har slået mit lille telt op på en brink ved floden, og efter at have kæmpet længe med MSR'eren, har jeg netop spist "Spaghetti bolognese".

Det har været en sej dag, men jeg har dog haft en god portion held undervejs. Sækken var virkelig tung, da jeg startede klokken 08.00 fra Samye, men det gik kun jævnt op og rimeligt støt fremad. Snart var Samyes gyldne tårne langt væk. Det er dejligt at gå, man sanser meget mere. Bækkens klukken, hærfuglen – den sjover, der forfjamsket flyver op og rejser sin flotte kam i vejret. Men jeg bærer for meget, mindst 20 kg.

Jeg hører spæde klokker, og så kommer han – dagens held. En ung gut på sin lille hest stopper op for at spørge til min vej. Jeg fortæller ham, at jeg er på vej til Ganden Gompa, og at jeg har brug for hjælp til at komme op over Surkhe La. Han smiler et venligt og underfundigt smil, som jeg tolker som medfølelse. Derfor tilbyder jeg til ham 30 yuan for at føre mig op over passet.

Han tænker længe over tilbuddet, kan øjensynligt godt bruge lidt penge og hopper så endelig af sin gangster. Rygsækken bliver surret til sadlen, og sammen følges vi op over bakkerne.

Min nye ven Nima og hans familie. (Foto: Ole Ejnar Hansen)

Kommer snart efter til en lysning med tre sorte telte. Et par folk kommer ud, det er bekendte til den unge mand, og vi bliver straks budt indenfor. Her er en mand, to kvinder samt tre mindre børn. Tibetanske kvinder er meget ligefremme. De to her er særdeles lattermilde, med glimt i øjnene. Jeg fornemmer hurtigt, at de prøver at tage pis på mig.

Jeg bliver nødet til at drikke mange kopper smørte og med et listigt smil tilbudt at tilberede min egen tsampa i en læderpose med mel og te. Heldigvis har jeg mange gange set, hvordan dette gøres, så jeg går straks i gang med at massere posens indhold. Latteren forstummer, da jeg åbner posen og begynder at spise af den færdige tsampa. "Det er sgu tsampa ...," siger manden anerkendende, da han kikker i posen.

Jeg snakker (små tegninger, kropssprog og få tibetanske glosers) mere om turen over Surkhe La, og jeg tilbyder nu 100 yuan for assistance de tre dage, det tager at nå Ganden. Samtidig tegner jeg en lille skitse, der viser, at han selv skal medbringe et telt og noget kogegrej. Jeg fornemmer, at min mand, som hedder Nima Tsering, har forstået og indvilliget. Vi bryder op for at skaffe nogle dyr til den videre tur – tror jeg.

Hos Nima Tsering

Vi vader over et par små vandløb og kommer snart til et ensomt beliggende telt – Nima Tserings sommerbolig. Her modtages vi af hans unge hustru og tre små børn. Mere te bliver serveret og drukket, og Nima har en masse, der skal fortælles. Det er langt over middag, så jeg kommer ikke videre i dag.

Ved at skrabe lidt kokasser væk lykkes det mig at finde en plads til mit telt. Den lille familie har snart travlt med at hente drierne (yakkørner) hjem fra bakkerne. De går frit på de stejle skråninger, hvor der er godt med æde, men nu står de forskellige steder på afstand og giver lyd fra sig. Måske kan de ikke lide farten af den fremmede. En pige på vel 10-12 år er gået op for at kyse på dyrene og hente en lille flok kalve hjem.

Konen tager en taske over skulderen; tasken indeholder en blanding af tsampa og salt, og lokker drierne til deres tøjrlads. Det er sent og mørkt, inden de er færdige, og da kulden lægger en svøbe over engen, er jeg kravlet i min lune pose. Lige uden for er seks store drier tøjret. Efter at være malket ligger de nu og gumler og stønner af velvære – det samme gør jeg.

Snevejr over mit telt, ikke langt fra Jöker La. (Foto: Ole Ejnar Hansen)

Jeg har sovet godt og tørt, selv om det har regnet – og sneet – meget. Sneen tynger teltet ned over mig, men intet vand er trængt ind. Uden for ligner det allerede tibetansk vinter, skønt vi kun er i september måned. Der står røg op af Nimas telt, klokken er næsten 08.00, så jeg vover mig indenfor. Alle er påklædt undtagen teltets herre. Jeg får straks et stort krus te og inviteres til at sidde ved ilden. Nima rejser sig ganske bar. Søvntrukken hiver han sin pæne, men beskidte vest og reversjakke på.

Efter en hurtig kop te er han parat til at gå ud efter køerne, som åbenbart er sluppet fri i løbet af morgenen. Jeg varmer en portion müsli og luner mig i det store telt sammen med ungerne, mens regnen siler ned. Den lille sidder hele tiden i storesøsters arme, ikke noget med vugge eller kravlegård her – nærkontakt af første grad.

Nima kommer omsider ned med drierne. I sit uhensigtsmæssige tøj er han fuldstændigt gennemblødt. Han griner skævt til mig og siger: "chuba mindu – ingen kofte..." Konen og den store pige springer ud af teltet, og aftenens

malkeproces gentager sig. I teltet er der efterhånden vådt og godt mudret.

Læg dertil en god portion sod og os, og du har forklaringen på mange tibetaneres snavsede fremtoning. En knægt på fem-seks år gør i mellemtiden det bedste, han kan for at underholde mig: viser mig sin kasteslynge og fortæller mig en masse, jeg ikke forstår.

Endelig er arbejdet færdigt. Det har sneet meget under malkningen, og konen må have skoene af for at varme og tørre sine kolde tæer.

Vejen over Kampa La - og historien om den heldige ejer af et ur, der siger kykeliky

Det er klaret op, og jeg må videre – vi må videre, tænker jeg. Men jeg har en fornemmelse af, at noget er galt. At Nima ikke har fortalt konen om vores aftale om at gå til Ganden – eller at der slet ingen aftale er. Jeg har pakket mit våde telt sammen og finder min dagbog med den lille tegneserie frem for at gentage vores aftale fra i går.

Det er ikke til at vide, hvor længe han har været borte, da jeg mødte ham. Måske har jeg misforstået ham, for nu forstår jeg tydeligt, at han ikke kan forlade familien i mange dage sammen med mig. Men "Surkhe La da?" spørger jeg ... "jeg giver dig 30 yuan for at hjælpe mig op til passet."

Han begynder at snakke om et pas, der hedder Kampa La. I min guidebog ser det ud, som om det er et og samme sted, så jeg siger "Kampa La yakpo du...ok" og håber, at vi dér vil støde på andre nomader. Nima er meget interesseret i mit nyindkøbte armbåndsur, en kinesisk joke som siger kykeliky en gang i timen. Men, nej! Det er for meget, siger jeg, 30 yuan.

Nima og konen ser på hinanden og veksler et par ord, hun synes at acceptere, og han begiver sig af sted efter sin pony. Jeg spørger til hans yakokser, men de går så højt oppe på bjerget, at det vil tage en halv dag at hente dem ned. Kali shoo – farvel! Til den lille familie, som tog så pænt imod mig.

Vi har ikke gået længe, før en bæk skal forceres, og jeg må af med støvlerne. Nima derimod er i gummistøvler og vader bare over. Men vi skal vade over denne bæk igen og igen, så Nima foreslår, at jeg sætter mig på hesten med rygsækken på.

Umiddelbart en udmærket løsning, men grundet en meget højt anbragt sadel og min kæmpe rygsæk bliver vægtfordelingen og balancepunktet helt galt. Højt over den lille gangersidder jeg med tungen lige i munden og beder en stille bøn til, at hesten ikke skal snuble i et hul.

Nimas støvler er selvfølgelig hullede som en si, så hver gang vi har krydset den iskolde bæk, stopper han lidt op, tager sine støvler af, og med et fjoget smil tømmer han vand ud.

Det er femte gang, jeg er i Tibet, men aldrig har jeg oplevet så megen regn og sne. Det slår mig, hvor ubrugeligt mit udstyr er i dette vinter-Tibet. Teltet er ikke rigtigt vandtæt, sovepose og dunjakken kan ikke tåle vand!

Kommer efter et par timet til to drokpa-telte, og Nima spørger, om jeg vil stoppe her. Det er lige for foden af Kampa La, så jeg afslår og peger op imod passet. Der er vel kun 3-400 meter op, og det ser ikke så stejlt ud. Vi går begge efter hesten, som bærer mit grej. Men den går alligevel så raskt til, at jeg må gribe fat i halen for at følge med.

Passet Kampa La er en stor skuffelse. Verden her ser slet ikke ud, som jeg har forventet...

virkeligheden er helt forkert! I stedet for at se ned i en ny dal og eventuelt et nyt pas langt forude ser jeg ud over en stor højdal – eller mere præcist en stor højmose. Ingen spor eller sti, ingen udsigt til nomadelejligheder. Men værst, terrænet er nærmest en ufremkommelig våd mose af høje græstuer.

Jeg kan mærke, at vi skal skilles... ”men drokpaer?” spørger jeg, idet jeg havde forstået, at egnen var beboet af mange nomader på denne tid af året. Nima peger tilbage, vi har jo lige passeret to telte neden for passet, synes han at sige.

Suk! mit mangelfulde tibetanske. Det er min plan at finde nomader her på den anden side af passet. Nima har spændt rygsækken af ponyen, og jeg er lige ved at lade ham gå, da han selv begynder at tale om mit kykeliky-ur igen. "Okay," siger jeg, "uret er dit, hvis du hjælper mig ned gennem denne djævelske mose de næste to timer." Og heldigvis er han så besat af tanken om at eje dette famøse ur, at han, inden for rimelighedens grænser, vil gøre hvad som helst.

Nima og hesten vader gennem tuemosen. Hvor jeg igen savner et par laplands støvler og må springe fra tue til tue. Langt fremme i den øde dal blinker en lille sø lokkende til mig – der vil jeg stoppe. Vi finder et læstet og læsser af for anden og sidste gang. Kineseruret skifter ejerskab, og Nima er glad. Jeg er også glad, fordi han fulgte mig så langt – en fin fyr. Det siger jeg til ham – ”Yakpo drokpo,” han smiler og er allerede på vej hjem.

Stilheden er over mig

Længe kan jeg høre hestens små klokker ringe. Men så bliver det tyst, og jeg er fuldstændig alene i denne vildmark. Alene mellem bjergguder og dæmoner, tænker jeg og håber, at dæmonerne har travlt med andet, og at bjergguderne vil mig det godt.

Men jeg er træt, fandens træt. Dette trek er ikke, som jeg havde troet. Her er ikke nær så mange nomader, som jeg havde læst mig til. Her er ikke særligt smukt, stierne er elendige, hvis der overhovedet er nogle at finde, og så er vejret heller ikke med mig.

I min trætte ensomhed begynder jeg tilmed at fantasere om vold og fare. Om nomader, som i stedet for at hjælpe mig stjæler alle mine værdifulde ting. Det skønt jeg aldrig har været udsat for noget lignende. Jeg vil ikke sige, at jeg er bange, men fantaserer også om jangler – ulve.

Ser for mig en flok rasende bæster stå i ring foran mig med skum om tænderne. Hvad er det nu, heltene gør i sådanne situationer, tænker jeg. Noget med et stort bål og en fakkel – men hvad hjælper det mig? Nå, jo, jeg har jo min benzinbrænder, MSR'eren. Hvad kan man gøre med den? Inden Nima red hjem, spurgte jeg ham om ulve. Hans svar var nej, men noget tøvende.

Efter endnu et par dage og to pas mere i godt 5.000 meters højde er jeg på vej ud af bjergene. Højt på en skråning ser jeg en flok geder og får – og at et par råbende knægte er på vej ned til mig. De siger, at der kun er en halv times gang til deres lejr og ca. en time til landsbyen Hebu. Hvis jeg vil besøge deres lejr, må jeg hellere krydse vandløbet her, siger de.

På med sandalerne, og bækken er ikke bredere, end at jeg kan smide støvlerne over. Jeg synker i til midt på låret, så selv om jeg har smøget bukserne op over knæet, bliver mine bukser selvfølgelig sjaskvåde.

Stien er nu tydelig ned i mod drokpa lejren, som består af fire store telte. Bag mig kommer folk med fem yaks læsset med brænde. Mastifferne har allerede fået fært af fremmed blod og giver arrigt hals ... Jeg beslutter mig til at følges med disse folk ind i lejren.

En mand fører mig til sit telt, da han har forstået, at jeg beder om lidt te. Hundene er heldigvis alle i solide lænker, og mens jeg står og nyder teen, kommer en påfaldende ren og vestligt klædt ung gut hen til mig. Han præsenterer sig på engelsk som Tenzing og fortæller, at han har levet og studeret i fem år i Dharamsala, Indien. Han meddeler desuden, at det tager ca. fire timer at gå over bjerget til Ganden Gompa.

Tenzing inviterer mig til hans familietelt, hvor jeg hilser på hans forældre, en ældre søster og svoger. Senere kommer mindre knægte. Deres hjem, teltet, er enormt. Måske hele 35 kvadratmeter, og vævet i sort yakuld i ganske smalle baner. I midten under en åbning står et kæmpe kogearrangement, heriblandt en pragtfuld kobbergryde til måske 200 liter. Langs teltvæggene står to håndmalede skabe med glaslåger. Dette er hjemmets alter og indeholder et par figurer, de syv hellige skåle samt et foto af Dalai Lama. Derudover er brikse opstillet langs teltets vægge.

Jeg bliver budt på tukpa, en tyk suppe eller gryderet med et par yakknogler i, og i det hele taget godt behandlet. Tenzing demonstrerer for familien, hvordan han kan konversere en vesterlænding.

Jeg bliver inviteret til at sove en nat hos Tenzings familie nær landsbyen Hebu. (Foto: Ole Ejnar Hansen).

Jeg spørger igen til en hestemand, men Tenzing siger nu, at da det allerede er sen eftermiddag, kan manden ikke være tilbage i Hebu før meget sent eller i morgen, hvorfor prisen vil blive meget høj. "Why not stay here tonight?" Tenzing skal selv til Lhasa i morgen tidligt, dog vil han cykle på den moderne mountainbike, som står lige ved teltets åbning ... tjå det må vel erkendes, at kineserne bringer andet end vold og undertrykkelse med til Verdens Tag.

Tenzing flygtede sammen med venner i 1990 til Nepal. Kom til Indien og Dharamsala, hvor han har modtaget undervisning på Bir-skolen, som dansk Tibethjælp* støtter økonomisk. Sjovt nok sponsorerede jeg selv en ung mand på dette tidspunkt, men Tenzing kender ham ikke. Tenzing har forstand på forretning, og efter at han er vendt hjem til Tibet, er det lykkedes for ham at få tilladelse til import/eksport med Indien.

Det er ved at skumre, og dyrene kommer ned fra bjergene. 200 yakokser, drier og kalve, siger Tenzing ikke uden stolthed. De repræsenterer en formue. En stor stærk yak er 3.000 yuan værd, en hest ca. 2.000 yuan. Familien har ingen får og geder, det har til gengæld hans farbrødre, som lever i de omkringliggende telte. Man skal ikke tage fejl af disse drokpaer, de kan være velhavende mennesker.

Alle drierne (yakkøer) står tøjret til lange liner fæstet til jorden. Med passende afstand er de koblet på. Kalvene står i nærheden, og når koen skal malkes, hentes kalven for at lukke sluserne op. Herefter tager kvinderne over, og kalven trækkes igen væk. Køerne giver mindre end 10 liter hver, ikke meget i sammenligning med vore intensive industrikøer. Som jeg har hørt skulle give op til 40 liter... men skal vi ikke sige, at disse dyr har det bedre?

Det er mørkt, og teltet oplyses kun af en enkelt petromax. Der bliver igen serveret tukpa, te og senere en yoghurt sødet med sukker. Der er ingen samling, alle spiser for sig selv. Jeg er træt, men føler mig lidt usikker på, om jeg skal slå mit telt op. Drengene og de gamle lægger sig, og endelig siger storesøster, at jeg kan sove på hendes briks. Hun ruller selv nogle tæpper ud på jorden.

Jeg kryber hurtigt i posen og lader teltets tunge åndedrag opsluge mig, og snart efter pustes det enlige lys ud.

** En forening, der i sin tid blev stiftet af bestyrelsesmedlem, Teje Barfoed, i Selskabets regi, men som senere blev slået sammen med Selskabet.
(Red.)*

Over bjerget til Ganden Gompa

Jeg vågner, inden det er rigtigt lyst. Kun Tenzing og jeg er i teltet. Folkene er ude ved dyrene igen. Pakker mit grej, og Tenzing giver mig lidt tukpa og te. "Kaley shu – Farvel og tak for god behandling..." Tenzing tager også afsked efter at have været hjemme hele sommeren. Måske skal han tilbage til Indien, måske blot til Lhasa for at ordene sine forretninger, men hans afsked er næsten mere uformel end min.

En lille sti fører ned til floden, som vi vader over. Af med støvlerne, og en gut tager mig ved hånden. Vi er på vej til landsbyen Hebu som ligger et stykke oppe på den anden side af floden. På vejen møder vi noget familie til Tenzing, de snakker lidt sammen, og en mand tilbyder sig som hestemand. Han forlanger 25 yuan og har straks en aftale, selv om det kun handler om fire timer. Til gengæld forlanger jeg, at vi går med det samme, således at jeg kan nå en bus fra Ganden til Lhasa i dag.

Vi stiger straks op over stejle bakker, og jeg halser hurtigt bagefter denne lumsk grinende hestemand og hans gråskæggede hvide pony. Snart er vi ca. 300 meter over Hebu, og et nyt panorama åbner sig tilbage gennem Hebudalen og op til sneen i Jöker La. Hvor jeg gik for et par dage siden. Vi runder den ene bjergryg efter den anden, men heroppe på højderyggen går det let, og jeg venter hvert øjeblik at se det store kloster dybt nede under mig.

Kommer til en stor latse (varde), og vi stopper lidt for at nyde udsigten – troede jeg. Men her siger min mand nu, at han vil snakke penge – denne velkendte fnidren med fingrene. Ved at tegne i jorden fortæller han mig, at han vil have 30 yuan. Jeg vrænger irriteret til ham, at aftalen er 25 og ikke en yuan mere. Han gør tegn til at spænde rygsækken af. Jeg er målløs og rasende og meddeler ham, at hvis han ikke vil gå længe, kan han kun få 20 yuan. Han gør tegn... spænder virkelig af, ganske kold, og med et dumt smil modtager han 20 yuan og vender om.

Klosteret er endnu ikke i syne, men stien er nu tydelig og udsynet imponerende ned over marker og landsbyer. En halv time senere ser jeg Gandens mange templer, og jeg ser også to busser. Dagen er stadig ung, så jeg sætter mig lidt og nyder sceneriet.

Ganden Gompa er et af lamaismens hovedhjørnestene. Klosteret blev anlagt i 1400-tallet af den store Gelugpa reformator Tsong Khapa. Engang levede her ca. 3.000 munke, men i 1970'erne blev det skudt i stumper og stykker

af kulturrevolutionens stormtropper. Nu er quisling-regeringen i Lhasa i gang med at genopbygge dette pragtkloster og historiske mindesmærke. Tilsyneladende foregår det på samme måde som for 500 år siden med håndkraft og naturens egne materialer. Alle de centrale templer er genopbygget, men ruinerne af de omkringliggende munkeboliger ligner hænder, der forkrøblet og i smerte græder mod himlen.

Jeg får et lift af denne herlige familie, et par kilometer ud af dalen. (Foto: Ole Ejnar Hansen).

*Det delvis genopbyggede Ganden Gompa.
(Foto: Ole Ejnar Hansen)*

Forfatter og fotograf Ole Ejnar Hansen (f. 1943) er oprindeligt uddannet litograf og socialpædagog, og har i mange år været rejseleder i Tibet, Nepal, Bhutan og Nord Indien. Hans mange rejser, i sær til Tibet, og især til det hellige bjerg, Mount Kailash i Vest Tibet, har resulteret i 2 anmelderroste bøger: "Tibet - Blandt Åndemanere og Melædere" (1998) og "Vandringer i Himalaya" (2013). Han er også en kendt og meget populær foredragsholder, bl.a. flere gange i Selskabets regi.

Den Lille Hunds Sang

Fra Selskabets seneste bogudgivelse, 'Tibetanske Folkeeventyr'.

Dansk oversættelse: Jens Kornerup Walter

Illustrationer: Tashi Namgail

For mange hundrede år siden var der en moder, som havde tre døtre. Hver dag trak en af døtrene deres lille flok af yakokser og *dzo* 'er ud på græs. En dag var der en af *dzo* 'erne, der løb bort fra flokken og ikke fulgte med hjem. Den næste dag pakkede moderen noget *tsampa* i en *thangkuk* og sendte den ældste datter ud for at lede efter *dzo* 'en. Hun ledte i lang tid, men kunne ikke finde den. Da natten faldt på, kom hun til en gammel hytte og besluttede at tilbringe natten der. Hun bankede på døren. En gammel kone åbnede og tilbød hende elskværdigt mad og husly. Den gamle kone var en heks. Hun havde en lille hund, som hun for det meste lod sulte. Da den lille pige spiste sin *pak*, kom den lille hund hen til hende og sang:

”Giv mig en håndfuld *pak*,
Og jeg vil sige et sødt ord til dig.
Giv mig to håndfulde *pak*,
Og jeg vil sige to søde ord til dig.”

Men pigen var hårdhertet og tænkte, at hunden ikke kunne fortælle hende noget sødt, så hun sparkede den bort. Da hun selv var sulten, spiste hun al sin *pak* og lagde sig til at sove i den nederste køje, mens heksen sov i den øverste køje.

Midt om natten stod heksen op og dræbte pigen ved at slå hende i hovedet med en stor pande. Hun tog pigens hjerne og indvolde og brugte dem til at brygge sin magiske drik.

Da den ældste pige ikke kom hjem den næste dag, sendte moderen den næstældste datter ud for at lede efter *dzo'en*. Men der overgik hende den samme skæbne ved mødet med den gamle heks.

På den tredje dag, da ingen af hende søstre var kommet hjem, bad den yngste datter sin moder om lov til at gå ud at lede efter sine søstre og *dzo'en*. Ligesom hun havde gjort for de to andre søstre, gav moderen sin yngste datter noget *tsampa* i en *thangkuk* og sendte hende ud for at lede efter *dzo'en* og de to andre døtre.

Hun søgte i alle retninger, krydsede floder og dale, klatrede over høje og bjerge, men kunne ikke finde *dzo'en* eller sine søstre. Det var allerede ved at blive mørkt, så hun satte sig under et træ for at hvile. Natten faldt hurtigt på, det blev mørkt overalt, og hun fik en uhyggelig følelse af at blive iagttaget, så hun blev meget bange.

Hun så et lys i det fjerne og gik i retning af lyset. Hun kom til en hytte, hvor hun bankede på døren. Den gamle heks åbnede døren og var meget venlig imod hende. Heksen gav hende te, mad og andre fornødenheder. Ligesom den havde gjort før, gik den lille hund hen til pigen og sang:

”Giv mig en håndfuld *pak*,
Og jeg vil sige et sødt ord til dig.
Giv mig to håndfulde *pak*,
Og jeg vil sige to søde ord til dig.”

I modsætning til sine to søstre havde pigen et godt hjerte og gav den lille hund to håndfulde *pak*. Den lille hund spiste dem hurtigt og sagde: ”Som tak for din venlighed vil jeg give dig nogle gode råd. Når den gamle heks spørger dig, hvor du ønsker at sove, skal du sige, at du ønsker at sove ved siden af mig.

Dine to søstre var uvenlige og lyttede ikke til mine råd, og den gamle heks slog dem ihjel. Du skal også stå meget tidligt op i morgen og løbe bort så hurtigt, du kan. Hvis heksen forfølger dig, skal du kaste en nål, for den vil straks mangfoldiggøre sig og stikke i hendes fødder, så hun ikke kan fange og dræbe dig.”

Da det blev tid til at gå i seng, spurgte heksen pigen: ”Hvor vil du sove min kære pige?”

”Jeg vil sove ved siden af hunden”, sagde pigen, som huskede hundens råd.

Den gamle heks insisterede på, at mennesker ikke skulle sove ved siden af hunde, og sagde, at hun havde gjort en særlig god seng klar til hende. Men pigen var ubøjelig og lagde sig til at sove ved siden af hunden.

Den næste morgen stod pigen tidligt op og løb bort. Da heksen opdagede, at hun var forsvundet, blev hun rødglødende af arrigskab og løb straks af sted for at forfølge pigen.

Da heksen var nær ved at indhente hende, kastede pigen en nål, som straks mangfoldiggjorde sig og stak heksen i fødderne. Mens heksen trak nålene ud af sine fødder, vandt pigen et forspring fra heksen. Men da heksen havde trukket nålene ud og løb efter pigen, var hun igen ved at indhente hende.

Pigen kastede torne på vejen, og tornene mangfoldiggjorde sig straks og stak heksens fødder. Mens heksen trak tornene ud af sine fødder, nåede pigen hjem og råbte fra gårdspladsen:

”Kære moder, det ubrydelige jern
Eller uldrebet, som knækker.”

Moderen kastede enden af en jernkæde ned til pigen, og hun klatrede op i sikkerhed. Så kom heksen. Hun råbte det samme som pigen, og moderen kastede uldrebet. Da heksen var klatret halvvejs op ad det, knækkede rebet, og den gamle heks faldt ned og døde. Det var enden på den onde, gamle heks.

Aktuelle Projekter

Alle donationer går ubeskåret til de forskellige hjælpeprojekter.

Du kan støtte et eller flere af de nedenstående projekter ved at indbetale valgfrie beløb på:

Reg. nr. 9570, kontonummer: 342 87 88

Drepung Gomang

(Kodeord: DG)

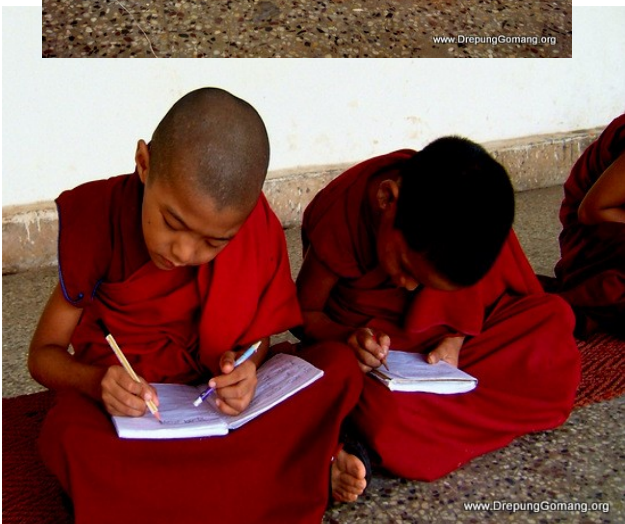

Drepung Gomang School er en underafdeling af Drepung Gomang Cultural Association og det berømte kloster Drepung. Skolen, der huser ca 200 munke i alderen 7-18 år, er en moderne folkeskole fra 1. til 10. klasse. I tillæg til at undervise i buddhisme, undervises der også i almene og kreative fag, som fx engelsk, matematik, naturvidenskab, litteratur, kalligrafi, historie og tibetansk.

Skolen er først og fremmest et uddannelsesstilbud til meget fattige eller forældreløse tibetanske børn, og til munke, der for nyligt er flygtet fra Tibet.

Skolen er fuldt og helt baseret på sponsorgaver, og har behov for hjælp til lærernes løn, skoleprojekter, studiemateriale, mad, tøj og udgifter til vedligehold af bygninger.

Hvis du gerne vil støtte dette projekt, kan du betale via netbank til: reg.nr. 9570, kontonr.: 342 87 88, og skrive projektets kodeord DG på din indbetaling.

The Tsering Elder's Home

(Kodeord: TEH)

To af beboerne på Tsering Elders Home. Det fremkommer tydeligt, på billedet, at beboerne spiser sundt, mediterer hver dag og primært bliver behandlet med tibetansk medicin, hvis hovedformål er at balancere krop og psyke. Således slipper de for det meste, for de bivirkninger, som man ofte får ved behandling med kemisk medicin. (Foto: Yangji Sherpa Eliassen).

The Tsering Elder's Home er et moderne plejehjem, grundlagt i 2003 af 'Tibet Fund', der er tilknyttet eksilregeringens indenrigsministerium.

Plejehjemmet, der ligger i Boudha, udenfor Kathmandu, har pt. 30 ældre og handicappede beboere og 6 ansatte - en leder, en sygeplejerske, to kokke og to medhjælpere. En

tibetansk læge er også fast tilknyttet plejehjemmet.

Plejehjemmet har behov for økonomisk støtte til hjælpemidler til pleje og genoptræning, mad og tøj til beboerne, vedligehold, løn til de ansatte, og alt det, der er forbundet med at drive et moderne plejehjem.

Hvis du gerne vil støtte dette projekt kan du betale via netbank til: reg.nr. 9570, kontonr.: 342 87 88, og skrive projektets kodeord: TEH på din indbetaling.

Tsering Elders Home har været lukket for udenforstående i ca 2 år pga. Corona, men frivillige underholder og aktiverer beboerne med bl.a video-belæringer af HH Dalai Lama (tv), kort og andet spil, og traditionel tibetansk sang og - for dem med gode ben - også dans. På billedet til højre synger beboerne et hymne og ofrer kathaks til H.H. Dalai Lama. (Foto: Tsering Elders Home)

Dharamsala Animal Rescue

(Kodeord: DAR)

Dharamsala Animal Rescue er en velfungerende sponsorbaseret veterinærklinik i Dharamsala i Indien, hvis arbejde er internationalt anerkendt og har resulteret i flere internationale priser. Alle dyr, både de hjemløse og privatejede, får gratis veterinærhjælp af organisationen, der også vaccinerer alle de hjemløse hunde de kan finde i området mod rabies, hvalpesyge o.a., og steriliserer dem. Gadehunde bliver desværre ofte udsat for trafikulykker, og mange af dem har desuden smertefulde hudsygdomme. Disse hunde bliver indlagt på klinikken til kirurgisk og medicinsk behandling, og bliver boende der til de er raske nok til at klare sig på gaden igen. Andre bliver på klinikken til de bliver adopteret. Klinikken medarbejdere besøger også lokale skoler og underviser børnene i hvordan de skal behandle gadehunde, dvs. sætte mad ud til dem, ikke skade dem, undgå dem hvis de viser symptomer på rabies og at ringe klinikken hvis de ser skadede eller syge dyr. De formidler også adoption af hunde til indiske og udenlandske "forældre", og hjælper til med papirarbejde og fragt af hundene. Organisationens har behov for hjælp med penge til dyrefoder, medicin, husleje og løn til veterinærer og andre ansatte.

Hvis du gerne vil støtte dette projekt kan du betale via netbank til: reg.nr. 9570, kontonr.: 342 87 88, og skrive kodeordet DAR på din indbetaling.

Tibetan Nuns Project

Kodeord: TNP

Tibetan Nuns Project er en paraplyorganisation for 7 tibetanske nonneklostre i Indien, Ladakh og Nepal, der tilsammen huser 700 nonner. Organisationens kontaktes af de forskellige klostre når de har behov for økonomisk hjælp til reparation af bygninger, til større indkøb, fx af cisterner, vandrør, undervisningsmateriale o.l., og organiserer undervisning i buddhisme og i almene fag, som fx geografi, historie, matematik, engelsk, tibetansk, computer o.l. på hvert kloster. Ved at støtte dette projekt, hjælper man således flere nonneklostre økonomisk.

Tibetan Nuns Project hjælper også nonner, der lige er flygtet fra Tibet med at finde plads på et kloster i Indien eller Nepal.

Det er også Tibetan Nuns Project, der står bag succes med, at tibetanske nonner nu har mulighed for at studere højere buddhistisk filosofi, og rigtig mange nonner har nu taget den højeste mulige eksamen, og kan kalde sig "Geshe-ma" der er ækvivalent med munkenes højeste titel, "Geshe" hvilket kan sammenlignes med en vestlig professortitel i buddhistisk filosofi og religion.

Hvis du gerne vil støtte dette projekt kan du betale via netbank til: reg.nr. 9570, kontonr.: 342 87 88, og skrive kodeordet TNP på din indbetaling.

Rachen Kloster

Kodeord: RA

Rachen nonnekloster har fået nye, ekstra forstærkede tage på de fleste af bygningerne. (Foto: Kopan)

Den smukke og svært tilgængelige Tsum-dal er et såkaldt Beyul - 'en hellig skjult dal' - velsignet og forseglet af Guru Rinpoche i det 9. årh. Mange berømte yogier og lamaer har mediteret her i århundreder. (Foto: Kopan).

Tsum-dalen og Rachen kloster

Rachen nonnekloster ligger i den mystiske Tsum-dal, på grænsen mellem Nepal og Tibet, på 3500 meters højde. Selvom dalen ligger i det nuværende Nepal, er befolkningen og deres religion og kultur, pga. nærheden til Tibet og fordi dalen ligger så isoleret fra resten af det nepalesiske samfund, tibetansk. Rachen og det nærliggende munkekloster, Mu, blev etableret i 1936 af den bhutanesiske lama, Drupa Rinpoche, der i mange år mediterede i forskellige huler i området. Da Drupa Rinpoches nuværende inkarnation ikke har mulighed for at tage sig af driften af klostrene, fordi han som regel er i tilbagetrækning, bad han for nogle år siden Kopan klostres abbed, Zopa Rinpoche, om at overtage ansvaret for dem. Fra at være to meget faldefærdige klostre, med meget ringe boligforhold, især for nonnerne, der hele tiden forværredes af laviner, jordskælv og andre naturkatastrofer, er Rachen nu, under Zopa Rinpoches ledelse og dygtighed mht. at skaffe sponsorer, fx os - igen begyndt at blomstre.

Rachen kloster ligger ved foden af bjergkæden Ganesh, hvis højeste tinder er 7000 m høje, og bliver ofte beskadiget af laviner, stenskred og jordskælv. (Foto: Kopan)

Klosterbygningen på Rachen er nu ved at udbygges og forbedres. Tagene, og de dele af klosteret der har ryggen mod de 7000 meter høje Ganesh-bjerge, og som hver vinter udsættes for laviner, er blevet forstærket og er nye bygninger er kommet til, bl.a. en ny gompa (tempelbygning). Modsat tidligere år, hvor nonnerne sultede og sov på kolde jordgulve, har alle de 80 nonner nu egne, varme klosterceller. På grund af donationer fra Vesten bliver der nu ofte sendt madvarer, tøj, undervisningsmateriale og andre fornødenheder op til Rachen, enten med Yakokser eller helikopter.

Mange af Rachens nonner bor nu på Kopan kloster i Boudha om vinteren, hvor de modtager buddhistiske belæringer og undervisning i tibetansk, engelsk, computer og andre mere almene fag, og opnår viden, som de viderebringer til Tsum-dalens børn, der nu får den uddannelse de ellers ikke ville have mulighed for at få. Der bor nu også en tibetansk læge på klostret, der også betjener alle dalens beboere. Da det for det meste er munkeklostre, der traditionelt modtager donationer, er nonnerne på Rachen meget glade for, at vi har valgt at kun hjælpe dem, og vi får hvert år takkebreve og små gaver fra dem, og denne tak vil vi viderebringe til alle Jer, der donerer penge til projektet!

Drupa Rinpoche, der grundlagde Rachen i sin forrige inkarnation, under et besøg på klostret i 2018. (Foto: Kopan)

Hvis du gerne vil støtte dette projekt kan du betale via bankoverførsel til: reg.nr. 9570, kontonr.: 342 87 88, og skrive kodeordet RA på din indbetaling.

Kong fu Nonnerne

Kodeord: KN

Drukpa Kagyu-nonnerne på klosteret Druk Amitabha Mountain udenfor Kathmandu - de såkaldte Kong fu-nonner - har, i tillæg til, at de er seriøst praktiserende buddhister og har højere eksamener i buddhistisk filosofi, også en meget velfungerende og mange-facetteret humanitær organisation. De bringer fx ofte mad og medicin ud til afsidesliggende landsbyer i Nepal og Ladakh, hvor de samtidigt underviser befolkningen i bæredygtig landbrug o.a.

De har også fokus på kvinders rettigheder, og underviser landsbybefolkningen i dette, samt i det naturlige i kvinders månedlige cyklus, hvilket stadigvæk er tabu i visse landsby-samfund i Nepal. Nonnerne syr selv genanvendelige hygiejnebind, som de deler ud til landsbykvinderne, sammen med nonnernes egen hjemmeproducerede sæbe og andre hygiejneartikler.

De har også stort fokus på klimaet, og tager ofte på flere måneder lange rejser i Himalayaregionen, enten til fods eller på cykel, hvor de renser naturen for affald, får landsbyboerne med, og lærer dem hvordan de kan tage hensyn til naturen og klimaet.

Mange af nonnerne er også uddannet i grundlæggende sygepleje, og assisterer de vestlige kirurger, der årligt besøger regionen for at gratis øjenkirurgi.

Nonnerne dyrker selv det meste af deres egen mad på klosterets grund. Her har de også oprettet et dyreinternat for hjemløse dyr, og dyr, der ellers skulle slagtes, hvor dyrene kan leve et godt liv, uden frygt, til de dør en naturlig død.

Deres spirituelle overhoved, Gyalwang Drukpa Rinpoche, er en stor pioner med hensyn til nonners rettigheder, bl.a. ved at give dem ret til at studere buddhistisk filosofi på et højt niveau og til at lave de lama-danse, som traditionelt og i århundreder kun har været forbeholdt munke. Dette har resulteret i trusler om vold fra mere konservative buddhistiske institutioner, der bl.a. har truet med at brænde deres kloster ned. Dette igen resulterede i, at Rinpoche ansatte en lærer i kampsporten Kong fu, så nonnerne kunne beskytte sig selv og deres kloster. Deraf betegnelsen 'Kong fu-nonnerne'. Efterhånden som nonnerne er blevet dygtigere til Kong fu, er

de også begyndt at undervise kvinder i Nepal og Ladakh i sporten, så de kan beskytte sig mod de overfald og voldtægter, der efterhånden er blevet så udbredt i Indien og Nepal. Praksissen af Kong Fu anbefales også af nonnerne, som en del af spirituel praksis, da det gør det nemmere at fokusere sindet under meditation.

Nonnerne bringer mad og andre fornødenheder til fods og nogle gange på cykel til afsidesliggende landsbyer i Himalaya-regionen. Foto: Abutchernesbitt.

Nonnerne har vundet flere priser for deres arbejde. I 2022 på Den Internationale Kvindedag, fik de igen en pris fra den indiske regering for deres arbejde for kvinders rettigheder og sikkerhed. Foto: Druk Amitabha.

Hvis du gerne vil støtte dette projekt kan du betale via bankoverførsel til: reg.nr. 9570, kontonr.: 342 87 88, og skrive kodeordet KN på din indbetaling.

Kancha Sherpa Foundation

Kodeord: SHE

Kancha Sherpa Foundation uddeler stipendium, skoleudstyr og andre gaver til børnene i Namche,

Hvis du gerne vil støtte dette projekt kan du betale via netbank til: reg.nr. 9570, kontonr.: 342 87 88, og skrive kodeordet SHE på din indbetaling.

Kancha Sherpa Foundation er Selskabets nære samarbejdspartner i Namche ved Everest Basecamp i Nepal. Organisationen hjælper skolebørn fra mindre bemidlede familier i Namche Bazaar og landsbyer i omegnen, med alt fra bøger, ransler (et stort hit), skriveudstyr og tøj, og hvert år får flere elever stipendier til videre skolegang og studier.

Organisationen deler også ud varmt tøj, tæpper, køkkenudstyr og andre fornødenheder til områdets fattige og enlige ældre, og hjælper både praktisk og økonomisk med genopbygning af huse efter laviner, jordskælv og andre naturkatastrofer, der ofte indtræffer i området, der ligger 3.400 meter over havet. Organisationen underviser også turister og lokalbefolkning i miljø- og naturbevarelse og bæredygtig turisme i området.

Kancha Sherpa, organisationens grundlægger, der er den sidste overlevende af den gruppe af sherpas, der hjalp Hillary med at blive den første, der nåede toppen af Everest, er en berømt og meget æret person i Nepal, der har modtaget mange æresbevisninger, inkl. fra den nepalesiske regering. Han er også en elsket landsby-lama i Namche, hvor han især er optaget af, at egnens børn får skolegang og uddannelse. Kancha og hans familie har også i mange år hjulpet mange tibetanske flygtninge med mad og husly på deres vej over bjergene, og således reddet mange tibetanere fra at blive fanget af nepalesiske grænsevagter, der sender tibetanske flygtninge tilbage til Tibet. - Der er for nyligt udkommet en bog om Kancha Sherpas liv. Bogen kan købes i Selskabets butik.

Kancha Sherpa, organisationens grundlægger. Hvis man kigger godt efter, kan man nederst til venstre på plakaten, bagved Kancha, se at Selskabet står som en af hovedsponsorerne.

Individuelt Sponsorship

Kodeord: AMA

Chimey Yuton er 81 år gammel, og bor i landsbyen Yakde, i nærheden af byen Shigatse, vest for Lhasa. Hun tilhører et hushold der består af 3 voksne og 2 børn. 2 af de voksne, inkl. hende selv, er ældre og syge, og har derfor ingen indkomst. Den 3. voksne i husholdet har et lille skrædderværksted, der ikke giver særlig meget. Flere i Chimeys familie, inkl. hendes mand, er døde af blødende mavesår, en sygdom, der ellers er nem at behandle, blot man har penge til lægebehandling og medicin. Chimey selv lider af en invaliderende reumatisk sygdom, og mangler penge til medicinsk behandling. Chimey og hendes familie har således behov for hjælp til medicin og andre fornødenheder, minimum 12.000 kr. pr. år.

Hvis du gerne vil støtte dette projekt kan du betale via netbank: reg.nr. 9570, kontonr.: 342 87 88, og skrive kodeordet AMA på din indbetaling

Tsawa Association

Kodeord: *TSAWA*

Central Tibetan Tsawa Association er en organisation der er blevet grundlagt for at hjælpe fastboende og flygtninge fra Tsawa-regionen i Kham i Øst Tibet. De giver økonomisk bistand til uddannelse, læge- og hospitalsudgifter, medicin og til juridisk hjælp. Deres store stab af frivillige hjælper desuden ældre og handicappede flygtninge med indkøb, madlavning, rengøring, reparation af deres boliger o.a. Organisationen, der har hovedkontor i Dharamsala, Indien, blev grundlagt i 2003 af lamaer fra Tsawa-regionen i Kham.

Hvis du gerne vil støtte dette projekt kan du betale via netbank: reg.nr. 9570, kontonr.: 342 87 88, og skrive kodeordet TSAWA på din indbetaling.

Sangye Menla Trust

Kodeord: *MENLA*

Sangye Menla Patient's Charitable Trust, der blev indviet og fik sit navn af både H.H. Dalai Lama og Karmapa Ogyen Trinley Dorje, er en tibetansk organisation i den nordindiske by Chandigarh, der ligger lige syd for Dharamsala.

Denne velfungerende organisation blev grundlagt i 2008 for at hjælpe landsbyboere fra hele Himalayaregionen, der kommer rejsende til Chandigarh for at besøge en læge eller for at indlægges på hospital.

Mange af patienterne har aldrig før besøgt en storby, og taler ofte ikke hindi. Organisationen hjælper således patienterne med kørsel til det rigtige hospital, oversættelse og

samtale med læger, indkøb af medicin, og med overnatning på deres center, hvor der også er plads for ledsagende familiemedlemmer, ofte i flere uger, så patienterne kan blive helt færdigbehandlet før de rejser hjem igen. Mange patienter har ingen penge, og organisationen hjælper således også med at betale alt, inkl. rejse til og fra Chandigarh, hvis nødvendigt.

Da Sangye Menla Trusts grundlægger og leder, Lobsang Thubten Bhutia, har et halvfærdigt medicinstudie bag sig, og da flere af de frivillige på stedet har fået en grundig plejuddannelse, kan de også give patienterne adækvat og god pleje under opholdet.

Centeret arrangerer også 'Free Medical Camp' en gang i mellem, hvor patienter, både lokale og andre, kan få gratis undersøgelse, diagnosticering og behandling, både af vestlige og tibetanske læger.

Centeret har plads til 22 patienter og pårørende i smukke og hygiejniske omgivelser, hvor man kan lave sin egen mad i et fælles køkken, og samle kræfter inden rejsen hjem.

I tillæg til at drive dette center, bygger Sangye Menla Trust også et plejehjem i et afsidesliggende område af Zaskar i Ladakh, og hjælper afsidesliggende og fattige landsbyer i Himalayaregionen med at bygge brønde o.a., samt med andre fornødenheder, der gør hverdagen lettere for landsbyernes beboere.

Hvis du gerne vil støtte dette projekt kan du betale via netbank: reg.nr. 9570, kontonr.: 342 87 88, og skrive kodeordet MENLA på din indbetaling.

Viljen til at overleve:

En mands utrolige flugt fra Tibet

Tsewang overlevede i fjorten måneder i huler i 5000 meter høje bjerge, med ubehandlede, infekterede og meget smertefulde skudsår, og med tsampa, smør og te, som eneste næringsmiddel.

Af Rebecca McClen Novick, forfatter

Dansk oversættelse: Grethe Sørvig

Tsewang Dhondup

Tsewang Dhondup voksede op i en øde beliggende landsby i Khams bjerge, og som barn elskede han at lytte til helte-historier, fortalt af landsbyens ældre. Men Tsewangs egen historie er af den slags, som legender er skabt af, og den kan meget vel blive spundet ind i den lokale folkløse, som tibetanske drenge vil elske at lytte til, i mange fremtidige generationer.

Alt ved Tsewang bekræfter Khampaernes ry; fyldt med energi, kraft og kampgejst. Kraftigt bygget, med store udtryksfulde øjne, et generøst smil og tykt, sort hår, udstråler den 39-årige Tsewang livsglæde og overskud, der han sidder i sit spartansk møblerede værelse på det tibetanske flygtninge center i Dharamsala. Navnet Tsewang betyder "langt liv", men som han ser det, er det et mirakel, at han stadigvæk er i live.

Tsewang blev født i en bondefamilie i landsbyen Danko i Kardze-området i Kham. Han gik aldrig i skole, men hans medfødte intelligens resulterede i stor succes som butik- og restaurant-ejer i Lhasa. I marts 2008 var han lige kommet hjem til Kham for at fejre tibetansk nytår sammen med sin familie, da protest-demonstrationerne udbrød i hovedstaden. Reaktionen i hans landsby var elektrisk:

"Man havde en følelse af, at nu var tiden inde – tibetanerne kan ikke leve sådan mere, og vi var nødt til at gøre noget. Vi mister måske vores liv, men så ville vores død i det mindste have en mening. Jeg har hørt folk sige, at Tibets situation er som en patient med ekstreme smerter. Hvis han ikke kan blive rask, er det bedre at lade ham dø, jo før desto bedre".

Den vold, der blev udøvet af nogle få tibetanere mod kinesere blev vist igen og igen på den statsejede tv-station, mens majoriteten af demonstranterne, der protesterede fredeligt og ikkevoldeligt, kun blev dækket af internationale medier. De efterfølgende mange og store demonstrationer i hele regionen blev for det meste ignoreret af begge. Tsewang fortæller, at han ikke havde noget imod almindelige Han-kinesere.

"Nogle kinesere fortalte mig, at de ikke kunne overleve i deres kinesiske landsbyer, uanset hvor meget de arbejdede. De kom til Tibet i et forsøg på at få et bedre liv. Det har jeg forståelse for". Men det han føler for de kinesiske

myndigheder – især regeringen – er en helt anden sag.

Tsewangs egen bedstefar var, som 71-årig, fængslet i otte måneder, for at eje et billede af Dalai Lama. Det er denne slags behandling, fortæller Tsewang, der var inspirationen til protesterne i 2008. "Alle er klar over den risiko de tager når de protesterer. Men vi føler, at vi befinder os på et synkende skib. Vi vil drukne uanset, så vi kan ligeså godt hoppe i vandet med det samme".

Via tv-udsendelser fra Voice of America, som han så i hemmelighed samme med sin familie, havde Tsewang hørt Dalai Lamas belæring om ikke-vold. Disse belæring var årsagen til, at der var så få kinesiske døds ofre under de landsdækkende demonstrationer på hele det tibetanske plateau i 2008, fortæller han.

"Han er vores sol. Vi kan ikke lade være med at følge hans ord, uanset hvor forfærdeligt kineserne behandler os. Det er ikke fordi vi tibetanere er svage, at vi undgår at benytte os af vold. Vi sætter os i en meget sårbar situation ved at demonstrere som vi gør".

Det var via Voice of America, at Tsewang hørte om Dalai Lamas Middle Way-tilnærmelse, hvis mål er "ægte autonomi", snarere end et frit og selvstændigt Tibet. "For at være ærlig, ønsker jeg selvstændighed", siger han. "Men jeg mener det er vigtigt for tibetanere at følge Hans Hellighed Dalai Lama, uanset".

Mandag den 24. marts arbejdede Tsewang sammen med flere hundrede andre på en bakketop, hvor de lagde vand-rør ned til Jogri kloster. Ved 16-tiden begyndte de at høre larm fra et oprør i landsbyen Trehor, der lå ca 2 kilometer væk. Tsewang havde ventet på, at demonstrationerne skulle komme til hans landsby, og han vidste med det samme, at det var det, de hørte. Fra der hvor de stod kunne han se flere røde dragter blandt demonstranterne, og han forstod, helt korrekt, at protesterne blev ledet af nonnerne fra det nærliggende Ngangong nonnekloster. (50 af nonnerne fra Khasum nonnekloster havde tilsluttet sig de 200 Ngangong-nonner). Pludselig hørte Tsewang skud.

Uden at sige et eneste ord slap de alle sammen det værktøj de havde i hænderne og løb ned til klostret, hvor de havde parkeret deres motorcykler.

Alle, inklusive munkene, skyndte sig i retning af landsbyen. Dem, der ikke havde anden transport, løb så hurtigt de kunne.

"Tibetanere har meget stor respekt for munke og nonner. Da vi hørte skuddene opstod en stærk trang til at beskytte dem. Jeg vidste, at jeg kunne ende i fængsel resten af mit liv eller selv blive skudt, men jeg tøvede ikke".

Tibetanere i Kardze i Kham i Øst Tibet har en meget stærk national identitets-følelse, og huser en meget stærk loyalitet overfor HH Dalai Lama. Beijing referer til regionen som "Tibets hals". De siger, at hvis de får hænderne omkring Kardze kan de kontrollere hele plateauet. Tsewang fortæller, at tibetanere i de områder, der grænser op mod det oprindelige Kina, føler et ansvar for at vise tibetanernes stolthed og kampvilje, på vegne af hele nationen. Flere måneder efter, at protesterne var stilnet hen andre steder, råbte folk stadigvæk slagord foran regeringskontorerne i Kardze.

"Jeg blev så inspireret af den måde folk reagerede på" sagde Tsewang. "Det gik op for mig, at den smerte jeg i al denne tid havde haft i mit hjerte, og det had jeg følte overfor de kinesiske myndigheder, var noget jeg delte med alle omkring mig."

Tsewang kørte ind til landsbyen Trehor i en konvoj af over hundrede motorcykler. Byen var fyldt med motorcykler. Der var ikke flere pladser, hvor man kunne parkere, så Tsewang efterlod sin motorcykel midt på gaden, og løb i retning af råbene, "Tibet tilhører tibetanerne!" og "Tillad Dalai Lama at returnere til Tibet!" Han tilsluttede sig gruppen af de ca. 300 demonstranter, og marcherede sammen med dem ned ad hovedgaden. Ingen havde tibetanske flag eller bannere. Det eneste de havde at vifte med var deres knytnæver.

Folk i alle aldre, yngre og ældre, tilsluttede sig demonstrationen. Tsewang så børn helt nede i 6-års-alderen. De var omringet af ca. 200 bevæbnede politibetjente fra Folkets Befrielses Politi, der plukkede ud tilfældige demonstranter og bankede dem med jernstave. Hver gang de så, at det skete, løb Tsewang og andre over, og trak personen væk fra politifolkenes slag, og ind i gruppen af demonstranter, der beskyttede dem. Denne strategi viste sig at være overraskende effektiv.

"Betjentene var ikke i stand til at arrestere en eneste person," huskede Tsewang stolt. Men det var svært for ham at se ubevæbnede mennesker blive slået, uanset om det var børn, unge eller ældre de slog.

"Jeg stod meget tæt på nogle kinesiske soldater. Det ville have været nemt for mig at slå dem ihjel". Det var hans hengivenhed for Dalai Lama, der stoppede ham. Han er hurtig til at forklare, at det ikke er fordi han mangler mod til at kæmpe." Men jeg følte mig forhindret af Hans Helligheds ord."

Arresterede tibetanske munke føres væk til kinesiske fængsler under urolighederne i Tibet, i 2008. Foto: https://en.wikipedia.org/wiki/2008_Tibetan_unrest

Folk begyndte spontant at gå hen mod politistationen – et symbol på deres utilfredshed. Da de ankom, var politiet begyndt at ty til mere ekstreme metoder for at understrege hvad, de mente. Fem politifolk skød nu med geværer direkte ind i folkemassen fra politistationens tag, og tåregas blev også brugt mod dem. Flere politifolk begyndte også at skyde i ly af en stor jernport. Tsewang siger, at rundt fem personer blev såret (senere rapporter viser at antallet var nærmere ti). Ingen af dem opsøgte senere medicinsk hjælp eller behandling, af frygt for at blive arresteret, men tog hjem, og fik den behandling det var muligt at få.

Da beskydningerne begyndte, opstod der en åbning i folkemængden, fordi dem, der havde stået lige foran jernporten nu løb for livet – alle bortset fra den 21-årige munk, Kunga, der var den ene af de 200 munke fra Jogri kloster, der deltog i demonstrationen. Kunga befandt sig lige foran politistationens port. Han blev øjeblikkeligt skudt og faldt om på bakken. Tsewang løb hen for at hjælpe ham. "Der er et tibetansk ord-sprog, der siger, 'Når en kanin bliver fanget af en grib er det nytteløst at forsøge at andrage himlen'. Men som kaninen stod jeg der, og bad i mit stille sind om Hans Hellighed Dalai Lamas velsignelse."

En anden mand kom og hjalp til, og de begyndte at bære munken væk sammen. Tsewang mærkede pludseligt en brændende smerte i sin venstre side, og forstod, at han var blevet truffet af skud. Han tog kun to skridt før han blev truffet af endnu et projektil i sin venstre albue. "Blodet pumpede ud af min arm, som en fontæne, og jeg begyndte at blive svimmel". Lige inden han mistede bevidstheden var Tsewang dog i stand til at råbe, "Kan nogen hjælpe denne munk!". Kunga døde senere af sine skader.

Det var i dette øjeblik, at Tsewangs ven og fjerne slægtning, Lobsang Thubten, løftede ham op på sin motorcykel, og placerede ham på sædet mellem sig selv og en anden demonstrant. De tre mænd kørte ud af

byen så hurtigt de kunne, med en politibil lige i hælene. Tsewang gik ind og ud af bevidstløshed.

Lige før de skulle dreje af til landsbyen, observerede han og Lobsang et underligt fænomen. ”Du vil måske ikke tro det”, siger Tsewang, ”men det var som om tiden blev femskyndet. Der blev pludseligt meget mørkt. Vi fortsatte lige ud, men politiet, der pludselig ikke kunne se os, kørte i retning af vores landsby”. Mændene kørte til en anden landsby, længere fremme, og skjulte Tsewang i en tempelbygning.

Nogle af Tsewangs venner gjorde deres bedste for at forbinde hans sår, mens andre konstruerede en interimistisk bære af bambusstænger og et tæppe. Fire mænd meldte sig frivilligt til at bære Tsewang op til bjergene.

Morgenen efter demonstrationerne iværksatte myndighederne en dør-til-dør-søgning efter Tsewangs lig. Øjenvidner havde antaget, at han var blevet dræbt, og internationale menneskerettighedsorganisationer rapporterede om hans død internationalt.

De mænd, der bar Tsewang besluttede kun at gå om natten, men de havde ingen lommelygter, og de bevægede sig i et svært fremkommeligt terræn. ”De bar mig i seks nætter i streg. Hver gang de snublede, var smerten ulidelig, selvom de var meget forsigtige”, husker Tsewang.

Gruppen gemte sig i bjerghuler i de næste fjorten måneder. De flyttede deres lejr en gang om måneden for en sikkerheds skyld. Hver tiende dag gik en af dem hjem til deres landsby, og kom tilbage efter endnu ti dage med nye forsyninger. Denne rutine gjorde det mindre sandsynlig, at deres fravær fra landsbyen blev bemærket til af myndighederne. Da landsbyboerne fandt ud af Tsewangs tilstand, donerede de medicin, inklusiv antibiotika. Men uden ordentlig medicinsk og lægelig behandling i to måneder, begyndte Tsewangs sår at rådne, og blev angrebet af maddiker. Lobsang brugte et barberblad til at skære væk det døde væv. Hele processen var meget smertefuld for Tsewang. ”Det var ulideligt. Jeg satte en træstok i munden og bed så hårdt jeg kunne”.

De første seks måneder sat Tsewang oprejst, og kunne ikke bevæge nogen dele af sin krop. Han mistede alt sit hår, der hvor hans baghoved hvilede mod klipperne. Efter otte måneder var han stadigvæk kun i stand til at bevæge sit hoved. Han var fuldstændigt afhængig af sine venners hjælp til alt. Det var nu blevet november. Frostgrader og tung sne gjorde turene op og ned ad bjergene endnu mere besværlig. De andre kom tilbage med forfrysninger, og han bekymrede sig om den risiko de udsatte deres helbred og sikkerhed for, for hans skyld. Tsewang begyndte at tænke, at det måske ville være bedre hvis han døde, i stedet for at fortsætte med at udsætte sine venner for fare.

”Jeg begyndte at nægte at indtage mad og medicin” siger han. ”Men de blev ved med at opmuntre mig til at holde fast i min beslutning om at overleve”. Efter ti måneder kunne Tsewang gå nogle få skridt, med støtte fra to personer. Det tog et helt år før han kunne gå uden at støtte. Nu hvor hans tilstand var blevet mindre kritisk, begyndte tre af dem at gå ned til landsbyen sammen, og efterlod kun en person til at hjælpe, og passe på ham.

Det var mens han var alene med Lobsang, at Tsewang stillede spørgsmålet, som han havde tænkt på i lang tid. ”Jeg havde besluttet, at jeg ville fortælle verden om det tibetanske folks lidelser. Jeg spurgte ham om han ville hjælpe mig med at flygte til Indien. Jeg vidste, at jeg ikke ville klare det uden ham”.

Planen var at rejse til Lhasa og finde en guide, der kunne tage dem over Himalaya, til den nepalesiske grænse. Lobsang vidste, at selv mulighederne for at komme så langt som til Lhasa var meget små. Tsewangs og Lobsangs fotos var nu på en eftersøgningsliste, der var hængt op på væggen i alle kontrolstationer, herfra til hovedstaden, og med en dusør på deres hoveder.

Og ligesom Tsewang, var Lobsang gift og havde børn. Det var muligt, at han aldrig ville se sin familie igen. Men han ville alligevel gerne rejse. ”Det var vigtigt, at Tsewang fortalte sin historie til resten af verden. Jeg gjorde mig nyttig for det tibetanske folk ved at rejse sammen med ham”.

Tsewang (foran) og Lobsang. (Foto: Lhakpa Kyizom)

Tsewang havde på en eller anden måde formået at overleve i fjorten måneder i 5000 meters højde, med ubehandlede, infekterede skudsår, ekstreme smerter og kun tsampa, smør og te at leve af. ”Nogle gange er det svært at forstå, at jeg overlevede det. Jeg overlevede alene på viljestyrke og det kollektive mod og beslutsomhed hos dem, der hjalp mig”.

Nu slog han og manden, som han ville komme til at kalde ”bror”, oddsene igen, og de kom sig sikkert til Lhasa, efter en ti-dages rejse på motorcykel. Men i denne del af hans historie bliver den ellers så animerede Tsewang tavs. Han undlader at fortælle detaljer, for at beskytte dem, der hjalp ham. ”Alt jeg kan sige er, at disse mennesker er utroligt modige og generøse. Jeg vil for altid være taknemmelig overfor dem.” Men mest af alt er han taknemmelig overfor Lobsang. Båndet mellem dem er til at tage og føle på. ”Vi er blevet så tætte. Han er som mit andet øje”.

Selv den dag i dag er Tsewangs hjemegn de kinesiske myndigheders største hovedpine. Radio Free Asia rapporterer fx, at en mand ved navn Yönten Gyatso – også hjemmehørende i Kardze – i værksatte en protest alene, den 17. juli 2009, i et sports-stadion i byen Chamdo, i Kham. ”Han løb et helt kredsløb på stadion, mens han smed om sig med løbesedler”, sagde en kilde. ”Dem, der var forsamlede der, heppede på ham... I løbesedlerne opgav manden sit navn og opfordrede andre til at protestere for Tibets sag. Yönten undgik politiet i fire dage før han blev arresteret den 21. juli.

Siden de to mænd ankom Indien i 2009, har Tsewang og Lobsang forsøgt at få deres historie ud. Tsewangs drøm er at kunne fortælle sin historie i FN. ”Jeg føler mig forpligtet til at tale for alle dem, der ikke kan”.

Tror han, at tibetanerne vil lave oprør igen, som de gjorde det i 2008? Hvis den kinesiske regering ikke lytter til Hans Hellighed Dalai Lama, og ikke giver tibetanerne de grundlæggende menneskelige rettigheder, så ja, det vil helt sikkert ske igen”. Og når Dalai Lama ikke lever mere? Så er der ingen tvivl i Tsewangs sind: silkehandskerne kommer af.

(Tsewang har sidenhen fået asyl i Canada, hvor han bor nu. Red.) .

Artiklen blev første gang publiceret den 20. august 2009, kort tid efter, at historiens hovedperson var ankommet fra Tibet, men er stadigvæk, her 23 år senere, ligeså aktuel, hvor situationen for tibetanerne i Tibet er blevet endnu mere uudholdelig, idet undertrykkelsen af tibetanernes rettigheder, så som udtryks-, foramlings- og religionsfrihed, er blevet endnu værre, og forstærket af den tiltagende overvågning, der er blevet muliggjort af ny teknologi. -

- Oversat til dansk og publiceret med forfatterens tilladelse. -

Tsewang Dhondup viser til et møde med pressen frem de skader kinesernes skud har resulteret i. Bl.a kan han ikke bruge sin venstre arm mere. (Foto: Dhonyoe)

*Tsewang og hans ven Lobsang
(Foto: Dhonyoe)*

Om forfatteren

Rebekka Novick har en kandidat-eksamen i buddhisme og er forfatter af flere bøger og artikler om tibetansk buddhisme, kultur og tibetanske flygtninge. Hun har også været redaktør på andres udgivelser om de samme emner. (Foto: privat)

Har du husket at betale medlemskontingent?

Hvis du er i tvivl om du har betalt, er du velkommen til at kontakte næstformand

Lillian Evang,

telefon: 2883 8588 (19:30 - 21:00)

E-mail: lillian@evang.re

Selskabet har fået ny mailadresse

Da vores mail-server er blevet hacket, og mange har oplevet at få deres mail til os i retur, har vi fået en ny mail-adresse:

tibetanskultur@gmail.com

NY BOG!

'Tibetanske Folkeeventyr' er en samling med udvalgte tibetanske folkeeventyr, der med fordel kan læses både af børn og voksne. Symbolikken i historierne er den samme, som i eventyr fra alle andre kulturer - at den gode og vise altid vinder til sidst. Da historierne i denne bog udspringer fra den spirituelle tibetanske kultur, som er baseret på og gennemsyret af tibetansk buddhisme og troen på reinkarnation, karma og en metafysisk virkelighed, går de dybere, med referencer til praksis af Vajrayana-buddhisme og dens favorable resultater.

Historierne er smukt illustreret med farvebilleder af den berømte tibetansk-ladakhiske kunstner, Tashi Namgail, der er kendt som en af de første kunstnere, der kombinerer traditionel thangkhamalning med ekspressionisme. Han har udstillet over hele verden, og har modtaget mange priser for sin kunst.

Eventyrene er oversat til dansk af Jens Kornerup Walter, der er lektor i dansk sprog og litteratur. Baseret på flere rejser i Tibet, og mangeårige studier af tibetansk kultur og historie, har han skrevet

og været medforfatter af flere bøger og artikler om Tibet. Han har produceret fire dokumentarer om Tibet, af hvilke nogle har været vist på dansk tv flere gange. Han har også været formand for Støttekomiteen for Tibet.

Bogen er smukt layoutet af musiker og designingeniør Carsten Sherpa Eliassen.

De udvalgte historier er oversat og publiceret med tilladelse fra Library of Tibetan Works & Archives, Dharamsala, Indien.

Bogen, der er den perfekte gave både til voksne og børn, kan købes i Selskabets butik for 200 kr. pr. stk.

Du kan bestille bogen ved at skrive til os på vores nye mailadresse:

tibetanskultur@gmail.com
eller ved at ringe til os på:
tlf. 20 30 38 18

